

A láthatatlanok – Pszichiátria a határon

Bacsák Dániel

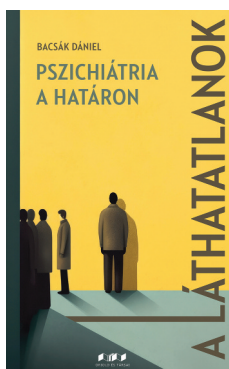
Az elmúlt mintegy száz évben Magyarországon négy olyan mű is született a pszichiátriai intézetek zárt, misztikus világáról, melyek elsősorban nem a szakma képviselőinek, hanem a laikus nagyközönségnek szóltak.

Hollós István (1928) fikciós elemekkel átszőtt visszaemlékezése a lipótmezei elmeorvosintézetéről, a *Búcsúm a Sárga Háztól*; Benedek István (1957) *Aranyketrece*, az intapszti munkaterápiás pszichiátriai osztályról mesélő naplórégénye; Hajnóczy Péter (1975) *Az elkülönítő* című tanulmánya a szentgotthárdi elmeszociális otthonról; végül Bakonyi Péternek (1983) a hazai pszichiátriáról átfogó képet nyújtó szociográfiája, a *Téboly, terápia, stigma*. Megjelenésekor mindegyik alkotás jelentős visszhangot váltott ki a nyilvánosságban, közülük több pedig számos új kiadást is megért, ami jól mutatja a társadalom kíváncsiságát ezen misztikus, alig látható, elsőre talán félelmetesnek tűnő, de mindenképpen izgalmas világ iránt. Ennek ellenére az elmúlt negyven évben egyetlen új könyv sem jelent meg a máig létező, csaknem nyolcezer embert befogadó hazai zárt pszichiátriai intézetekről, melyek napjainkban egyszerre viselik magukon a régmúlt azilumjainak külsőségeit és stigmáit, valamint igyekeznek a maguk erősen korlátozott módján megküzdeni a 21. század kihívásaival, elvárásaival. *A láthatatlanok – Pszichiátria a határon* című könyvemet ezért hiánypótlásnak, a nagyszerű pszichoanalitikus pszichiáter, Hollós István által elkezdett hagyomány folytatásának szánom.

Alig két és fél évet töltöttem a nyugati határszélén fekvő kisvárosban, Szentgotthárdon, az ottani – akkori nevén – Pszichiátriai Betegek Otthona terápiás munkatársaként. Ha időhosszában nem is, minden más tekintetben meghatározó volt számomra az Európai Unió legnagyobb, még működő bentlakásos pszichiátriai intézetében töltött időszak – nem megfelelően persze arról, hogy az idő múlása sokszor megszépíti, jótékonyan eltorzítja emlékeinket. Mégis, olyan világ kapui tárultak ki előttem, melyek a maguk hétköznapi csodáival, intellektuális kihívásaival és fájdalmasan szép, néha szomorú pillanataival rövid idő alatt más emberré formáltak. Nem volt kérdés számomra, hogy mindazt, amit megtapasztalok, egyszer tovább kell majd adnom – ezzel tartozom az embereknek, akiket Szentgotthárdon megismertem, és akik a társadalom számára láthatatlanok, talán nem is léteznek.

Ez a könyv elsősorban a szentgotthárdi intézet 734 lakóját emeli főszereplővé, az ő történeteiket, örömeiket, szomorúságaikat, jó és rossz döntéseiket meséli el, az általuk festett és rajzolt képekkel illusztrálva. A személyes élettörténeteken és az intézeti mindennapokon keresztül azonban rápillanthatunk a nagyobb egészre is: a normalitás és abnormalitás szétválasztásának társadalmi konstrukciójára, a mindannyiunkban megbúvó előítéletekre, a pszichiátriai ellátórendszer működésének fonákságaira, a társadalmi szolidaritás fájó hiányára, de arra is, hogy még a legnehezebb élethelyzetekben is lehet szépséget, jót, egyáltalán: célt találni.

Az intézetből való kényszerű távozásomkor határoztam el, hogy hírért viszem annak a világnak, melyben ezek élnek mindennapjaikat, sok esetben emberhez méltatlan körülmények között, eltűnve a feledés homályába, kívül a társadalmon. Ennek egyik fontos lépése ez a könyv – érthető, hogy elsősorban a szentgotthárdi intézet lakóinak ajánlom, akik sokat tanítottak nekem elfogadásról, emberségről és küzdeni tudásról.

„Bacsák Dániel könyve a szentgotthárdi pszichiátriai intézményről rendkívül pontosan érzékelteti a krónikus pszichiátriai betegek intézeti mindennapjait. Betekintést ad ebbe a zárt világba. Rámutat az ilyen jellegű intézetek létezésének ellentmondásaira, működésük belső feszültségeire. Elgondolkodtató, mennyire elromolhat az olyan történet, amiben az egyén nem sors, nem az ő konkrét létezése, létezésének a »zuhanása«, hanem csak egy társadalmi probléma. Ez a feltáró munka továbbgondolásra készítet, és jelentősen hozzájárulhat mind a pszichiátriai betegséggel, mind a pszichiátriai betegekkel élők életminőségének javításához.”

Dr. Nagy László pszichiáter

„Azon a pénteki megbeszélésen az anakonda észrevétlen font körbe minket. Nem az orvos, hanem a rendszer. Minél jobban kapálózunk, annál erősebb a szorítása. Ha nem szabadulunk meg a fojtogató ölelésétől, végül egyben lenyel, és lassan felemész mindannyiunkat.”

A láthatatlanok – Pszichiátria a határon
Oriold és Társai Kiadó, Budapest, 2024